

Maa- ja metsätalousministeriölle

PL 30

000023 Valtioneuvosto

kirjaamo@mmm.fi

Asia: Lausunto koskien luonnosta hallituksen esitykseksi Tenosopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi, 30.9.2016

Viite: Lausuntopyyntö 30.9.2016, 223482, MMMO23:00/2011

Kalastuksen järjestämisestä Tenojoen vesistöissä ei voida suomenpuolisella vesialueella sopia Norjan ja Suomen valtioiden kahdenvälisellä sopimuksella, koska Suomen kalastuslain mukaan kalastuksen järjestämisestä vastaa kalastusoikeuden haltijana vesialueen omistaja. Valtionhallinnon viranomaisilla ei ole oikeutta sopia yksityisten vesialueiden kalastuksen järjestämisestä edes Tenojoella ilman vesialueiden omistajien antamaa valtuutusta. Tenojoen osalta vesialueen omistajia ovat voimassa olevien lakien mukaan maanomistajat, joiden maat rajoittuvat Tenojokeen. Kun maa-alueen rajoittumisesta Tenojokeen on määräys Qvadniljokka talon perustamiskirjassa, joka on oikeuden tuomiolla vahvistettu ja kun kalastusoikeus on kiinteistökohtainen, niin siitä syystä katson, että Qvadniljokka talon omistajat ja toki myös muut Tenojokeen rajoittuvien maa-alueiden omistajat on voimassa olevien lakien vastaisesti ohitettu järjestettäessä kalastusta Tenojoen niillä vesialueilla, joihin tilojen maat rajoittuvat.

Selvitys Tenojoen kalastuksen järjestämisen subjekteista (Tenojokeen rajoittuvista kiinteistöistä) ja näiden perustuslain 15 §:n edellyttämä tunnustaminen tulee olla ensisijainen täytäntöönpanon tarkoite, ellei Tenosopimuksen allekirjoittamista edellä mainitun syyn, hallinnan loukkaamisen, takia mitätöidä.

Viranomaishallintoon perustuva kalastuksen järjestäminen sekä maoikeuksien huomioimiseen ja relevantteihin tutkimuksiin perustumaton kalastuksen sääntely ei ole oikeusvaltion toimintakulttuuriin sopivaa, sillä säädökset eivät enää tsaristista hallinnointia tue.

1. Oikeusministeriön tieteellisen Lapinmaan maa- ja metsätalouden tutkimuksen (2006) perustelut saamelaisien kalastusoikeuksille Tenojoessa

Saamelaisien, valtion virkamieshallinnon taholta tunnustamatonta perustuslaillista maanomistusoikeutta, jolla turvattaisiin saamelaisien oikeusasema Tenojoenkin kalastusoikeuden suhteen, on tieteellisesti selvitetty oikeusministeriön Lapinmaan maa- ja metsätalouden tutkimuksessa (2006). Saamelaisien kiinteistö- ja kyläkohtaisten maa- ja metsätalouden turvaamiseksi ei tutkimusta kuitenkaan ole valtionhallinnon toimesta haluttu ottaa huomioon, vaikka oikeusministeri Leena Luhtasen tutkimuksen julkistamistilaisuudessa 24.10.2006 ilmaiseman kannanoton perusteella saamelaisien maa- ja metsätalouden huomioon ottamiseen poliittiset päättäjät ilmeisen vilpittömästi halusivat pyrkiä. Niinpä ei ole ensinkään outoa, että nyt allekirjoitettua Tenosopimusta ja kalastussäännön täytäntöönpanoa kohtaan on nimenomaan saamelaisien taholta noussut hyvin laaja, tosin suurelta osin vielä yksilöimättömiin perusteluihin tukeutuva vastustus. Vastustuksen historialliset juuret, saamelaisien veromaiden omistusoikeus ja odaali sukulunastusoikeus, käyvät ilmi oikeusministeriön asettaman selvitysmiehen Juhani Wirilanderin tutkimuksista (2001, s. 25-33, 42, 60-62).

Kruunun kasvaneista intresseistä huolimatta lappalaisten maan katsottiin käytännössä olevan todellista perimysmaata, joka siirtyi odaalikaudelta periytyneiden perintöoikeudellisten periaatteiden nojalla sukupolvelta toiselle. Maat voitiin luovuttaa toiselle erilaisten oikeustoimien kuten kaupan, vaihdon ja lahjan kautta, ja sitä voitiin käyttää myös luoton vakuutena. Tärkeimmät vapaata disponointioikeutta koskevat rajoitukset johtuivat sukulaisten suojaamiseksi säädetyistä sukulunastusoikeutta koskevista periaatteista, joita tosin v:sta 1684 lähtien täydennettiin kruunun etuosto-oikeutta koskevilla säännöksillä. Näin lappalaisten perintönä saadun maan luonne täytti maalan ja myöhemmänkin lainsäädännön mukaisia laillisia saantoja: perintö, kauppa, vaihto, pantti ja lahja koskevat edellytykset silloin kun saannon perustana ollut oikeustoimi oli oikein tehty ja laillistunut. (Korpijaakko 1989, s.355, 354-406 Wirilander 2001, s.25-33, 42, 60-62)

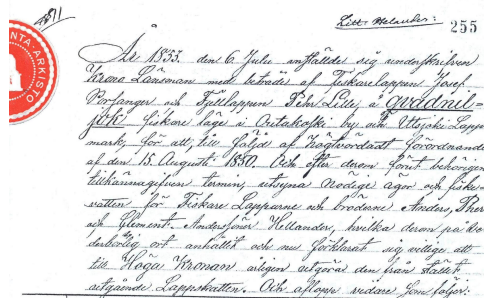
Kun me saamelaiset vieläkin pidämme veromaistamme perustettujen kiinteistöjen omistusoikeuttamme itsestään selvänä ja historiallista sukulunastusoikeutta maa- ja metsätalouden oikeutettuna siirtymisen perusteena, niin maanomistukseen perustuvien kalastusoikeuksiemme siirtymistä ”ulkopuolisille tahoille” emme ymmärrettävästi ole valmiita hyväksymään, vaan pidämme 1970-luvulla vesirajankäynnin yhteydessä eduskunnan antamaa kalastusoikeuksiemme tunnustamista **vähemmistökansan oikeuksina** edelleen pätevänä oikeuksiamme koskevana tunnustuksena Tenojokilaaksossa sijaitsevien kantatilojen osalta.

Oikeusministeriön tieteellisen Lapinmaan maa- ja metsätalouden tutkimuksen (2006) oheistutkimuksen mukaan Tenojokilaakson saamelaiset olivat yksinomaan saamelaisia, joten vesialueen omistukseen perustuvat kalastusoikeudet ovat oikeushistoriallisen asiakirjanäytön perusteella yksinomaan vähemmistökansan oikeuksia.

3.1. Inarin ja Utsjoen kalastustilat – perinteisen asumismuodon perilliset ...

Kalastustilat olivat kaikki kalastajasaamelaisien perustamia. Sekä Inarissa että Utsjoella kalastuspaikkaan kuuluivat asuinpaikat (*boplats*), niityt (*ängslägenhet*) ja kalavedet (*fiskevatten*).

(Tarja Nahkiaisoja (2016), Lapinmaan maa- ja metsätalouden tutkimus, Asutus ja maankäyttö Inarissa ja Utsjoella 1700-luvun puolivälistä vuoteen 1925)



Veromaiden osalta saamelaisten perustuslaillinen oikeusasema, omistusoikeuden subjektina ei muuttunut, vaikka lapinveromaat muutettiin kalastustiloiksi. Sen oikeusministeriön teettämä tieteellinen tutkimus todistaa, niin kuin myös sen, että saamelaisten oikeusasema kiinteistön omistajana (kiinteistöoikeudellinen oikeusasema) ei muuttunut kalastustiloja (fiskare läge) mukautettaessa kruunun uudistilakäytäntöön.

Kalastustilan mukauttaminen kruunun uudistilakäytäntöön tapahtui laatimalla **tilaa koskeva katselmuspöytäkirja**, esim. Qvadniljokka enstaka, 26.9.1860 (liite 1) ja **vahvistamalla toimitus käräjäoikeuden päätöksellä**, esim. Qvadniljokka nybygge, 6.3.1861 (liite 2), jotka toimitukset ovat tutkimuksen perusteella ko. uudistilan osalta **todisteita aidosta kiinteistön perustamisesta**.

Uudistilan perustamisessa keskeinen oli katselmus, jossa uudistilan asuinpaikka, pellot, niityt, kalavedet, pyyntimaat ja puunsaanti katsastettiin ja joka vahvistettiin käräjillä.
(Oikeusministeriö (2006), Lapinmaan maa- ja metsätalouden tutkimus, sivu 6)

Edellä lainatut asiakirjat todistavat, että ainakin Qvadniljokka tila perustettiin saamelaisten omistamasta kalastustilasta, Qvadniljok fiskare läge, toimittamalla katselmus 26.9.1860, joka vahvistettiin käräjillä 6.3.1861. Kiinteistön omistusoikeus vahvistettiin haltijakiinteinä ”immission”, Qvadniljokka nybygge, 31.12.1862 (liite 3). Epäilemättä haltijakiinne merkitsi oikeusministeriön selvitysmies Juhani Wirilanderin tutkimuksessaan tarkoittamaa omistajanhallintaan rinnastuvaa oikeutta eli omistusoikeutta.

Sen lisäksi, että saamelaisten omistamista kalastustiloista perustettiin uudistiloja kruunun uudistilakäytännön mukaisesti, **uudistiloja perustettiin 1800-luvulla myös kruunun liikamaasta**, niin kuin Oikeusministeriön tieteellisen Lapinmaan maa- ja metsätalouden tutkimuksen otteesta käy ilmi. Tutkimuksen tarkoittama ”muodostuva kruunun liikamaa”, josta näitä uudistiloja perustettiin, oli saamelaisten omistamista kalastustiloista perustettuihin uudistiloihin kuulumatonta lapinkylän maa- aluetta.

Uudistiloja, jotka rekisteröitiin merkitsemällä uudistilat maakirjaan kruunun uudistiloina, **perustettiin siis** oikeusministeriön tieteellisen tutkimuksen mukaan **kahdella erilaisella perustuslain omistusoikeudensuojan kannalta merkitsevällä perusteella**

- 1) *saamelaisten omistamista kalastustiloista* mukauttamalla ne muodollisesti perustamistoimituksella kruunun uudistilakäytäntöön ja
- 2) perustamalla kruunun uudistiloja *kruunun liikamaasta* maata omistamattomille kylän asukkaille.

Tämä vuoden 1734 maakaaren tarkoittaman saannon suhteen kahteen erilaiseen maanomistusta koskevaan oikeusasemaan perustuvaa kiinteistönmuodostamisen perustetta ovat pohjana nykyiselle kiinteistöjärjestelmälle.

Tarja Nahkiaisoja (2016) on oikeusministeriön julkaisusarjaan kuuluvassa väitöskirjassaan (OMJU_2006_7_Asutus_ja_maankaytto, (2016), Asutus ja maankäyttö Inarissa ja Utsjoella 1700-luvun puolivälistä vuoteen 1925) esittänyt oikeushistorialliseen asiakirjanäyttöön (Lapin tuomiokunnan arkisto) perustuvan luettelon niistä tiloista, jotka ovat saamelaisten veromaista perustettuja kalastustiloja.

Utsjoelle ja Inariin perustetut kalastustilat vuosina 1841–1855

Utsjoki	Inari
Jägelväj	Leutolahti
Koadniljok	Hylkivaara
Parsi	Mjeggstemjoki, Lohetvaara, Antti Pietarinvaara
Nuvus (1/2)	Lohevaara
Sauwo	Keskimaa
Njorham	Hoikka
Rajaniemi	Sisävuono
Varsie	Stuuruharju
Ala-Gegelvei	
Ylä-Gegelvei	
Qvadniljok	
Parsi (1/2)	
Parsi (2/2)	
Paadus	
Wetsinjarga	
Nialvi	
Nuvus (2/2)	
Pulmakjäur	
Waljasjok	
Outagoikka	

Lähteet: Kalastuspaikat ja -tilat Utsjoen ja Inarin kärkeillä: Utsjoki: Jägelväj: Inarin ja Utsjoen kärkeillä 25.2.1841 § 39. Lapin TKA Cla:15. OMA; Koadniljok: Inarin ja Utsjoen kärkeillä 25.2.1841 § 40. Lapin TKA Cla:15. OMA; Parsi: Inarin ja Utsjoen kärkeillä 25.2.1841 § 41. Lapin TKA Cla:15. OMA; Nuvus (1/2): Inarin ja Utsjoen kärkeillä 26.1.1843 § 31. Lapin TKA Cla:17. OMA; Sauwo: Inarin ja Utsjoen kärkeillä 26.1.1843 § 32. Lapin TKA Cla:17. OMA; Njorham: Inarin ja Utsjoen kärkeillä 26.1.1843 § 33. Lapin TKA Cla:17. OMA; Rajaniemi: Inarin ja Utsjoen kärkeillä 26.1.1843. Lapin TKA Cla:17. OMA; Varsie: Inarin ja Utsjoen kärkeillä 26.1.1843 § 35. Lapin TKA Cla:17. OMA; Nedra Gegelvei: Inarin ja Utsjoen kärkeillä 8.3.1854 § 9. Lapin TKA CIVA:2. OMA; Öfre Gegelvei: Inarin ja Utsjoen kärkeillä 8.3.1854 § 190. Lapin TKA CIVA:2. OMA; Qvadniljok: Inarin ja Utsjoen kärkeillä 8.3.1854 § 11. Lapin TKA CIVA:2. OMA; Parsi (1/2): Inarin ja Utsjoen kärkeillä 8.3.1854. Lapin TKA CIVA:2. OMA; Parsi (2/2): Inarin ja Utsjoen kärkeillä 8.3.1854 § 241. Lapin TKA CIVA:2. OMA; Paadus: Inarin ja Utsjoen kärkeillä 8.3.1854 § 14. Lapin TKA CIVA:2. OMA; Wetsinjarga: Inarin ja Utsjoen kärkeillä 8.3.1854 § 16. Lapin TKA CIVA:2. OMA; Nialvi: Inarin ja Utsjoen kärkeillä 8.3.1754 § 17. Lapin TKA CIVA:2. OMA; Nuvus (2/2): Utsjoen kärkeillä 19.2.1855 § 2. Lapin TKA CIVA:2. OMA; Pulmakjäur: Utsjoen kärkeillä 19.2.1855 § 3. Lapin TKA CIVA:2. OMA; Waljasjok: Utsjoen kärkeillä 19.2.1855 § 7. Lapin TKA CIVA:2. OMA; Outagoikka: Utsjoen kärkeillä 19.2.1855 § 8. Lapin TKA CIVA:2. OMA; Inari: Leutolahti: Inarin ja Utsjoen kärkeillä 2.3.1849 § 7: Lapin TKA CIVA:1. OMA; Hylkivaara: Inarin ja Utsjoen kärkeillä 2.3.1849 § 8. Lapin TKA CIVA:1. OMA; Yhteiskatselmus: Mjeggstemjoki, Lohetvaara, Antti Pietarinvaara: Inarin ja Utsjoen kärkeillä 2.3.1849 § 9. Lapin TKA CIVA:1. OMA; Lohevaara: Inarin ja Utsjoen kärkeillä 2.3.1849 § 10. Lapin TKA CIVA:1. OMA; Keskimaa: Inarin ja Utsjoen kärkeillä 26.2.1852 § 15. Lapin TKA CIVA:2. OMA; Hoikka: Inarin ja Utsjoen kärkeillä 26.2.1852 § 16. Lapin TKA CIVA:2. OMA; Sisävuono: Inarin ja Utsjoen kärkeillä 27.2.1852 § 34. Lapin TKA CIVA:2. OMA; Stuuruharju: Inarin kärkeillä 15.2.1855 § 1. Lapin TKA CIVA:2. OMA.

Saman tieteellisen tutkimuksen liitteestä ”Utsjoen pitäjään perustetut kantatilat kylittäin vuoteen 1925 mennessä” käy ilmi, että Utsjoen kunnan kirkonkylässä oli 20 kantatilaa, Nuorgamin kylässä 9 kantatilaa ja Outakosken kylässä 31 kantatilaa. Kun kyseinen **kantatilaluettelo sisältää sekä saamelaisten omistamista kalastustiloista perustetut uudistilat että myös tutkimuksen tarkoittamasta kruunun liikamaasta perustetut uudistilat, niin** luettelosta paljastuu, että kantatiloja ei ole perustettu vaan, että uudistiloina perustetut tilat on luokiteltu kantatiloiksi.

Niinpä historialliseen asiakirjanäyttöön perustuva kalastusoikeus riippuu uudistilan omistajan perustuslaillisesta ja kiinteistöoikeudellisesta oikeusasemasta ja on siis

1) vesialueen omistukseen perustuva kalastusoikeus tai

2) muuhun kuin vesialueen omistukseen perustuva kalastusoikeus eli kalastusetuus,

jotka taas määrittävät siten, että saamelaisen omistamasta kalastustilasta perustetun uudistilan kalastusoikeudet perustuvat vesialueen omistukseen ja Oikeusministeriön tutkimuksen tarkoittamasta kruunun liikamaasta perustetun uudistilan kalastusoikeus puolestaan kruunulta uudistilan perustamisen yhteydessä saatuun kalastusetuuteen.

2. Luonnoksen kohdan 2.1. ”Kalastusoikeudet Tenolla” korjaaminen vastaamaan oikeushistoriallisen tutkimuksen tieteellisesti perusteltuja tuloksia ja kiinteistöjen perustamiskirjojen määrittämiä

1) Tenojokilaaksossa sijaitsevat tilat

Luonnoksen kohdan 2.1., Kalastusoikeudet Tenolla, mukaan ”Tenojokilaaksossa sijaitsevat tilat ovat muodostuneet isojaossa kruunun uudistaloista ja kruununmetsätorpista, maanhankintalain (396/1945) perusteella, eräiden vuokra-alueiden lunastamisesta maalaiskunnissa annetun lain (361/1958) perusteella, porotilalain (590/1969) mukaisesti sekä luontaiselinkeinolain (610/1984) perusteella.”

Oikeusministeriön tieteellisestä tutkimuksesta paljastuu, että **ilmaus ”muodostuneet isojaossa kruunun uudistiloista” ei pidä paikkaansa kiinteistöoikeudellisessa mielessä** ja on siksi kalastusoikeuksienkin määräytymisen kannalta harhaanjohtava. Kuten Oikeusministeriön Lapinmaan maa- ja metsäoikeudet-tutkimuksesta käy ilmi, Tenonlaaksossa sijaitsevat tilat ovat muodostuneet toisaalta saamelaisten omistamista kalastustiloista mukauttamalla ne uudistiloina kruunun uudistilakäytäntöön ja rekisteröimällä ne kruunun uudistiloina uudistilajärjestelmään ja toisaalta kruunun liikamaasta kruunun uudistiloina ja kruunun metsätorppina. Tiloja on toki perustettu myöhemminkin erinäisillä asuttamislaeilla.

Kalastusoikeuksien muodostumisen kannalta isojakolain kiinteistöoikeudellinen lähtökohta maa- ja vesialueiden kuulumisesta taloihin ja metsätorppiin (siis kantatiloihin ja metsätorppiin) tai valtiolle on ratkaiseva.

Lähtökohtana mainittua lainsäädäntöä laadittaessa on selvästikin ollut se, että sanottujen kuntien maa- ja vesialueet kuuluivat joko taloihin ja valtion metsätorppiin tai valtiolle sen metsämaana. Lapinkylistä tai yksittäisten lappalaisten mahdollisista maanomistuksista ei sanotussa lainsäädännössä tai sen valmistelutöissä, Juho Haatajan johtaman komitean (n:o 20/1921) mietinnössä ja hallituksen esityksessä n:o 20 / 1924 vp., mainita sanaakaan. Tältä

Isojakotoimitusten kohdistaminen samalla tavalla saamelaisten omistamista kalastustiloista perustettujen tilojen ja valtion maasta perustettujen tilojen maa- ja metsäoikeuksiin perustui siihen, että ”... lappalaisten mahdollisista maanomistuksista ei sanotussa (isojakoa koskevassa) lainsäädännössä tai valmistelutöissä ... mainita sanaakaan”. Tämä todistaa, että saamelaisten maanomistusoikeutta ei otettu huomioon isojaossa.

Niinpä luonnoksen kohdan 2.1. sanamuoto ”... tilat ovat muodostuneet isojaossa...” sisältää implisiittisesti perusteettoman ja lausumattoman mielipiteen valtion omistusoikeudesta, jonka perusteella isojakolakiin vedoten on muka ollut oikeutettua evätä saamelaisen maanomistajan perustuslain 15 §:n turvaama omistusoikeus ja omistusoikeuteen perustuva kiinteistöoikeudellinen asema, joka turvasi vesialueen omistukseen perustuvan kalastusoikeuden Tenolla.

Käräjäoikeudessa vahvistettuihin uudistiloihin ja metsätorppiin kuuluvaa maata ja valtiolle ”muodostuvaa kruunun liikamaata” koskeva maarajankäynti toimitettiin Inarissa liikamaan murtamistoimituksena, jolla kiinteistöihin rajoin määritetystä alueesta erotettiin valtiolle isojakolain 3 §:n määräyksen toimeenpanemiseksi ”joutomaata” niin paljon, että mainitun säännöksen määräys voitiin käytännössä toteuttaa.

Liikamaan murtamisen perusteluna oli näin ollen se seikka, että talojen perustamiskirjojen mukaiset rajoin määritetyt asuinpaikat olivat liian suuria sopiakseen isojakolain 3 §:ssä asetettuihin hehtaareihin. Kun **isojakolaki ei sisällä säännöstä maa-alueen ottamisesta taloilta**, vaan ainoastaan antamista 10 §:n mukaisesti, niin liikamaan murtamisella rikottiin isojakolakia ja tietysti myös perustuslakia, joka turvasi saamelaisten omistamista kalastustiloista perustettujen uudistilojen omistusoikeuden.

Kun Tenojokilaaksossa sijaitsevien uudistilojen osalta liikamaan murtamista ei toimitettu, niin uudistilojen perustamiskirjoissa määritettyjen asuinpaikkojen määrittämiselle isojaossa toisin kuin ne oli perustamiskirjoissa määritetty, ei ollut minkäänlaista oikeutusta, ei edes liikamaan murtamisen antamaa ”oikeutusta”. Tämän perusteella ja siitä syystä, ettei isojakolain 12 §:n tarkoittamaa *isojakotoimituksen täydellistä loppuunsaattamista* ole vieläkään toimitettu, Tenojokilaakson saamelaiset pitivät isojakotoimitusta keskeneräisenä.

Huomioon ottamatta saamelaisten omistamista kalastustiloista perustettujen uudistilojen omistusoikeuksia isojaossa, todistaa, että saamelaisilta haluttiin isojakolailta (1925) evätä mahdollisuus näyttää valtiota parempi oikeus kalastustiloista perustettujen uudistilojen omistukseen. Valtioneuvosto vahvisti lääninhallituksen hallinnolliseen päätökseen perustuvan omistusoikeuden epäämisen vahvistamalla verollepanopöytäkirjan, jossa verollepanon kohteena olevan kiinteistön haltijan nimi jätettiin mainitsematta (esim. Kuodniljokka nro 19).

Alla oleva ote isojaon verollepanopöytäkirjasta todistaa yksiselitteisesti, ettei ainakaan saamelaisten omistamasta kalastustilasta Qvadniljok perustettu tila Qvadniljokka nybygge, jonka rekisteritunnus kruunun uudistilajärjestelmässä on Kuodniljokka nro 19, ole voinut ’muodostua’ (sanan kiinteistöoikeudellisessa merkityksessä) isojaossa kiinteistötunnuksella Kuodniljokka nro 44 ”isojakotilana”, koska kyseessä oleva kiinteistö on perustettu jo 26.9.1860 käräjäoikeuden 6.3.1861 päätöksellä.

LÄNIN LÄÄNINHALLITUKSEN päätös sen maa-alueen määräämisestä, joka tapahtuvassa isojaossa on annettava Kuodniljokka nimiselle talolle nro 19, Utsjoen kunnan Outakosken kylässä, kuin myös sanotun talon lopullisesta verollepanosta. Annettu Rovaniemellä, lääninkansliaassa, huhtikuun 24 p päivänä 1948.

11094.E.90.45.
N:o H.611.

Entiseilläkin				Määrätään tässä verollepanossa			
Talon				Talon			
Nyky	N:o	Mantt.	Nimi	Nyky	N:o	Mantt.	Nimi ja bel. tilja.
Outa- koski	19	1/12	Kuodnil- jokka	Outa- koski	44	0,0635	Kuodniljokka Ola Hagelin

Niinpä lausunnon kohteena olevan luonnoksen kohdan 2.1. lause, ”*Tenajokilaaksossa sijaitsevat tilat ovat muodostuneet isojaossa kruunun uudistaloista*”, tulee korjata vastaamaan Oikeusministeriön tieteellistä, oikeushistoriallista asiakirjanäyttöä ja tilojen perustamiskirjoja, sillä lause ei pidä paikkaansa kiinteistöoikeudellisessa mielessä saamelaisten omistamista kalastustiloista perustettujen uudistilojen osalta. Oikeusministeriön tutkimus osoittaa yksiselitteisesti, että saamelaisten omistamista kalastustiloista perustettujen tilojen olemassaolo perustuu maakaaren 1734 säännöksiin.

Myöskään kruunun liikamaasta perustettujen kiinteistöjen osalta luonnoksen kohdassa 2.1. mainittu kiinteistöjen muodostumisen peruste ”Tenajokilaaksossa sijaitsevat tilat ovat muodostuneet isojaossa kruunun uudistaloista” ei pidä paikkaansa kiinteistöoikeudellisessa mielessä, koska myös nämä uudistilat on perustettu ennen isojakotoimitusta ja rekisteröity asianmukaisesti kruunun uudistilajärjestelmään.

Oikeusministeriön Lapin maa- ja metsätalouden tutkimus todistaa, että näiden, Lapin asuttamisen takia ei-kenenkään maista eli tutkimuksen tarkoitamasta kruunun liikamaista muodostettujen kruunun uudistilojen muodostamisen peruste on kiistatta asutusreglementti 1749 ja kruununmetsätorppien muodostamisen peruste senaatin määräys 1874.

Oikeushistoriallisen asiakirjanäytön perusteella luonnoksen **kohdan 2.1. ilmaus** ”Tenajokilaaksossa sijaitsevat tilat ovat muodostuneet isojaossa kruunun uudistaloista ja kruununmetsätorppista, maanhankintalain (396/1945) perusteella, eräiden vuokra-alueiden lunastamisesta maalaiskunnissa annetun lain (361/1958) perusteella, porotilalain (590/1969) mukaisesti sekä luontaiselinkeinolain (610/1984) perusteella.”

tulee korjata täytäntöönpanolausekkeessa seuraavaksi

A. Tenajokilaaksossa sijaitsevat tilat ovat

- 1) saamelaisten omistamista kalastustiloista perustettuja uudistiloja (tilan muodostamisen peruste: maakaari 1734)**
- 2) valtion liikamaista muodostettuja kruunun uudistiloja (tilan muodostamisen peruste: asutusreglementti 1749),**
- 3) kruununmetsätorppia (tilan muodostamisen peruste: senaatin määräys 1874),**
- 4) asutustiloja (tilan muodostamisen peruste: maanhankintalaki (396/1945),**
- 5) vuokratiloja (tilan muodostamisen peruste: eräiden vuokra-alueiden lunastamisesta maalaiskunnissa annettu laki (361/1958),**
- 6) porotiloja (tilan muodostamisen peruste: porotilalaki (590/1969) sekä**
- 7) luontaistiloja (tilan muodostamisen peruste: luontaiselinkeinolaki (610/1984).**

Saamelaisten omistamista kalastustiloista perustettuja uudistiloja koskevat käräjäoikeuden tuomiot tulee tunnustaa Tenosopimukseen liitettävällä täytäntöönpanolausekkeella. Valtio voi käräjäoikeuden tuomion tunnustamisesta kieltäytyä vain, jos se on valtion yleisen oikeusjärjestyksen vastaista, eikä sellaista ainakaan liitteenä 2 olevan käräjäoikeuden tuomion 6.3.1861 osalta voida osoittaa.

koska Suomen valtion ensimmäisen hallitusmuotoa koskevan perustuslain mukaan kansalaisten oikeudet säilytettiin ennallaan.

2) Kalastusoikeudet Tenolla

Kalastusoikeudet Tenolla ovat kiinteistökohtaisia ja määräytyvät yksiselitteisesti perustamiskirjojen ja kalastusoikeutta koskevien säädösten ja lakien nojalla.

Kalastusoikeuksien siirtymissäännökset, jotka perustuvat saamelaisten sukulunastusperiaatteeseen ja perintöoikeuteen, laaditaan ja liitetään täytäntöönpanolausekkeeseen.

Oikeusministeriön tieteellisen tutkimuksen perusteella saamelaisten omistamista kalastustiloista perustettujen uudistilojen kiinteistökohtaiset kalastusoikeudet ovat

- 1) kalavesien omistukseen perustuvia kalastusoikeuksia, jotka koskevat käräjäoikeuden tuomiolla tilaan kuuluviksi vahvistettuja kalavesiä
- 2) kiinteistön maa-alueisiin rajoittuvien vesialueiden omistukseen perustuvia kalastusoikeuksia, jotka on vahvistettu 4.12.1865 kalastussäännöllä, lailla välirajasta vedessä (1902) ja kalastuslailla (1961).

Saamelaisten omistamista kalastustiloista perustettujen uudistilojen kalastusoikeudet eivät kuitenkaan voi perustua Nahkiaisojan (2016) esittämään tieteellisellä tutkimuksella perusteltuun kalastustilaluetteloon, vaan kalastusoikeudet voivat perustua vain kiinteistökohtaiseen asiakirjanäyttöön niin kuin Korkein oikeus on tuomiossaan (v. 1993) edellyttänyt todetessaan, että kalastusoikeudet eivät voi perustua toimitusmiesten tai maa-oikeuden päätökseen, vaan asiakirjanäyttöön. **Kalastusoikeuksien epäminenään ei voi perustua Suomen ja Norjan neuvottelemaan Tenojoen kalastussopimukseen tai siihen perustuvaan sääntöön, vaan Tenojokilaaksossa sijaitsevia tiloja koskevaan kiinteistökohtaiseen asiakirjanäyttöön.**

Niinpä esim. kalastusoikeuksien käyttämistä ei voi kieltää nimeämällä pyyntipaikkoja (esim. Könkäällä sijaitsevat kalavedet), **joissa vesialueen omistaja ei saisi kalastusoikeuttaan käyttää.** Sen lisäksi, että sillä asetetaan kalavesien omistajat eriarvoiseen asemaan, on se selvästi myös perustuslain 15 §:n säännöstä rikkova määräys.

Koska kalastusoikeudet ovat kiinteistökohtaisia oikeuksia, niin yleisellä kiinteistön muodostumisen kuvauksella ei voida ratkaista kruunun liikamaasta perustettujen uudistilojenkaan osalta kalastusoikeuksia, vaan jokaisen kiinteistön osalta oikeudet ratkaistava erikseen. Kruununmetsätorppien, asutustilojen, vuokratilojen, porotilojen ja luontaistilojen, jotka samoin on muodostettu valtion liikamaasta, kiinteistökohtaiset kalastusoikeudet perustuvat kiinteistöjen perustamiskirjojen sisältöön ja valtiolta saatuun kalastusetuun (valtion regaalioikeudella säännelty kalastusoikeus). Kruunun liikamaasta perustettujen uudistilojen omistajia ei voida asettaa kalastusoikeuden suhteen eriarvoiseen ja varsinkaan huonompaan asemaan kuin myöhemmillä asuttamislajeilla perustettujen tilojen omistajat.

Oikeusministeriön Lapinmaan maa-oikeudet-tutkimuksesta ja saamelaisten omistamista kalastustiloista muodostettujen uudistilojen perustamiskirjoista sekä

”isjakotilakäytännöstä” käy ilmi, että nykyinen kiinteistöjärjestelmä perustuu saamelaisten omistaman maan ja valtion liikamaan erottelulle. Oikeusministeriön tutkimus paljastaa sen, että isojaossa tätä kiinteistöjärjestelmän peruseriaatetta on räikeästi rikottu ja tätä on tarkoituksellisesti tai vastoin parempaa tietoa peitelty ilmauksella ”Tenojokilaaksossa sijaitsevat tilat ovat muodostuneet isojaossa kruunun uusitaloista...” Omistusoikeuden periaatteen rikkomisesta on seurannut, että kiinteistöjärjestelmään on aiheutunut isojakotoimituksista ristiriitaa, joka vaatii korjaamista.

Mikäli Tenosopimus hyväksytään ennen kuin kiinteistöjärjestelmään isojaon takia aiheutuneita ristiriitoja korjataan, niin täytäntöönpanolausekkeeseen on kalastusoikeudet on kuvailtava sen mukaan kuin Oikeusministeriön Lapinmaan maa- ja metsätalouden tutkimuksen (2006) ja kiinteistöjen perustamiskirjojen sekä asianmukaisten säädösten nojalla määräytyvät ottaen huomioon, että

- 1) kiinteiden pyydysten käyttöä koskeva historiallinen asiakirjanäyttö, jonka mukaan vapaita kalavesiä ei ole ollut enää vuoden 1888 jälkeen

Uusia tiloja perustettaessa on valtio niille luovuttanut jo aikaisemmin vanhoille tiloille luovuttamansa ja myymänsä kalastusoikeudet (myöskin uistelu-oikeudet). Näyttää siltä, että valtio on näitä oikeuksia myynyt tai muutoin luovuttanut useampaan kertaan. Vapaita kalavesiä ei ole ollut. Jo 20.10.1888 ovat katselmusmiehet Rassi-nimistä tilaa Outakosken kylässä koskevaan katselmuskirjaan merkinneet mm ... kalavettä ei voitu osoittaa, koska ei ollut osoitettavissa mitään vapaata kalavettä Tenossa ... (alleviivaus kirjoittajan).

(Tenojoen kalastustoimikunnan mietintö II, 1986:3,
Eriävä mielipide/Pekka Lukkari)

- 2) erityisiä etuuksia ei ole voinut syntyä enää vuoden 1895 jälkeen

Eriyiset etuudet ovat historiallinen kerrostuma suomalaisessa kiinteistöjärjestelmässä. Kiinteistönmuodostamislainsäädäntöön perustuvia erityisiä etuuksia ei ole voinut syntyä vuoden 1895 osittamisasetuksen (21/1895) antamisen jälkeen. (Rummukainen ja Sallila 2011.)

Niinpä näillä premiseillä Tenojokilaaksossa sijaitsevien tilojen kiinteistökohtaiset kalastusoikeudet tulee todeta täytäntöönpanolausekkeessa seuraavasti:

- 1) **Saamelaisten omistamista kalastustiloista kruunun uudistilakäytäntöön mukautettujen tilojen kalastusoikeudet ovat vesialueen omistukseen perustuvia kalastusoikeuksia siten, että**
 - a. omistajalla on oikeus käyttää kiinteitä pyydyksiä kiinteistöön kuuluviksi määritettyjen kalavesien osalta sen mukaan kuin ne on perustamiskirjassa määrätty
 - b. omistajalla on oikeus käyttää kiinteitä pyydyksiä ja muita kuin kiinteistä pyydyksiä sillä vesialueella, johon tilan maa-alueet rajoittuvat
- 2) **kruunun liikamaista perustettujen tilojen kalastusoikeudet ovat**
 - a. omistajalla on oikeus käyttää kiinteitä pyydyksiä kiinteistöön kuuluviksi määritettyjen kalavesien osalta sen mukaan kuin Tenosopimuksella määrätään

- b. omistajalla on oikeus käyttää muita kuin kiinteitä pyydyksiä sillä vesialueella, johon tilan maa-alueet rajoittuvat sen mukaan kuin Tenosopimuksella määrätään**

- 3) kruununmetsätorpista perustettujen tilojen kalastusoikeudet ovat**
 - a. omistajalla on oikeus käyttää kiinteitä pyydyksiä kiinteistöön kuuluviksi määritettyjen kalavesien osalta sen mukaan kuin Tenosopimuksella määrätään**
 - b. omistajalla on oikeus käyttää muita kuin kiinteitä pyydyksiä sillä vesialueella, johon tilan maa-alueet rajoittuvat sen mukaan kuin Tenosopimuksella määrätään**

- 4) asutustilojen kalastusoikeudet ovat**
 - a. omistajalla ei ole oikeutta käyttää kiinteitä pyydyksiä**
 - b. omistajalla on oikeus käyttää muita kuin kiinteitä pyydyksiä sillä vesialueella, johon tilan maa-alueet rajoittuvat sen mukaan kuin Tenosopimuksella määrätään**

- 5) vuokratiloista muodostettujen tilojen kalastusoikeudet ovat**
 - a. omistajalla ei ole oikeutta käyttää kiinteitä pyydyksiä**
 - b. omistajalla on oikeus käyttää muita kuin kiinteitä pyydyksiä sillä vesialueella, johon tilan maa-alueet rajoittuvat sen mukaan kuin Tenosopimuksella määrätään**

- 6) porotilojen kalastusoikeudet ovat saamelaiseen kulttuuriin perustuvia etuuksia**
 - a. omistajalla ei ole oikeutta käyttää kiinteitä pyydyksiä**
 - b. omistajalla on oikeus käyttää muita kuin kiinteitä pyydyksiä sillä vesialueella, johon tilan maa-alueet rajoittuvat sen mukaan kuin Tenosopimuksella määrätään ja saamelaiskäräjien kanssa sovitaan**

- 7) luontaistilojen kalastusoikeudet ovat saamelaiseen kulttuuriin perustuvia etuuksia**
 - a. omistajalla on oikeus käyttää kiinteitä pyydyksiä sillä vesialueella, johon tilan maa-alueet rajoittuvat sen mukaan kuin Tenosopimuksella määrätään ja saamelaiskäräjien kanssa sovitaan**
 - b. omistajalla on oikeus käyttää muita kuin kiinteitä pyydyksiä sillä vesialueella, johon tilan maa-alueet rajoittuvat sen mukaan kuin Tenosopimuksella määrätään ja saamelaiskäräjien kanssa sovitaan**

Päällekkäisten, sekä kalastuspaikkoja (kalavesiä ja erityisperusteisia etuuksia) että vesialueita (kiinteistöön rajoittuvia vesialueita) koskevien kalastusoikeuksien ja muutenkin maa-alueiden osalta vanhin oikeudessa vahvistettu asiakirja on ensisijainen.

3) Saamelaisten *perinteisten pyyntitapojen historialliseen asiakirjanäyttöön perustuva jaottelu*

Kiinteistökohtainen perinteinen pyynti ei ole voinut syntyä sen jälkeen kun perinteiseen asumiseen perustuvat kiinteistöt on perustettu. Oikeusministeriön tutkimus todistaa, että saamelaisten perintöön perustuvat kiinteistöt on perustettu 1800-luvulla saamelaisten kalastustiloista uudistiloina. Perinteiset kalastusmuodot perustuvat aikaan ennen uudistilojen perustamista.

Vanhimman oikeushistoriallinen asiakirjoin perustellun saamelaisten perinteisen kalastuksen historia Tenojoessa ulottuu 1600-luvulle. Käräjäoikeuden tuomiot tuolta ajalta todistavat ”akanvirtapaikassa” eli kosteessa harjoitetusta verkkopyynnistä, joka tapahtui **kosteverkolla (saameksi goatnelfierbmi)**. Tähän patopyyntiin rinnastuvaan kiinteään verkkopyyntiin sopivia pyyntipaikkoja on Tenojoessa rajoitetusti, ehkä kymmenkunta pyyntipaikkaa kaiken kaikkiaan. Kosteverkon rakenne vastaa padon rakennetta ja kosteverkko rinnastuu myös vuonossa käytettyyn verkkoon, joten kosteverkko ei ole nykyisen kalastussäännön tarkoittama suora verkko.

Tenon käräjät 14.2.1688: Kysymyksen ollessa lohenkalastuspaikasta Inoqu Påona ja Rånkaskåstet, josta kylä riitelee ja on vanhastaan käyttänyt perintöosuuksien mukaan, oikeus havaitsi kohtuulliseksi, että vaikka Sarre Clemetson ja Clemmet Pederson sekä Germund Jaqson haluavat anastaa itselleen saman kalastuspaikan, mihin heillä ei ole mitään perustetta, oikeus päätti, että jokainen kylässä käyttää perintöosuuttaan tämän maan osan vanhan ja yllmuistoisen tavan mukaisesti, nimittäin poika niin kuin tytärkin itse kunkin osuuden ja oikeuden mukaan.

Tenon käräjät 14.2.1688: Amund Clemet Germundsonin ja hänen sukulaistensa Samuel Clemetsonin ja Clemet Pädersonin heidän Tenolla olevaa kalastuspaikkaansa koskevassa riidassa oikeus päätti, että koska he kaikki ovat veljesten lapsia ja sen vuoksi tasaveroisia perillisiä, heillä jokaisella on oikeus käyttää ja hallita puolta kukin Jwoqo Paine Kästet:sta. Sanottu kalastuspaikka jaettiin kahteen samanlaiseen osaan. Mutta Aikohat Kästetia ne kaikki käyttävät, joilla on oikeus ja suoritus(velvollisuus) kylässä.

Juhani Wirilander (2001), Lausunto maanomistusoloista ja niiden kehityksestä saamelaisten kotiseutualueella

Saamelaisten perinteinen **patopyynti (saameksi buoddobivdu)** taas perustuu taloustirehtööri Anders Hellantin opettamaan pyyntitapaan. Sitä on harjoitettu Tenojoella todistetusti 1700-luvun loppupuolelta asti.

Unohtaa emme myöskään saa, että Hellant on ensimmäisenä opettanut Lapissa kalastusta siimalla ja koukulla. Koska tämä nykyajan ihmisistä aivan luonnolliselta tuntuva pyyntitapa on siksi yleinen, ei liene poissa paikaltaan tässä kertoa, miten se sai alkunsa, erittäinkin Perä-Pohjolassa. Samoin kuin ennen Hellantin keksimiä karsinapatoja lohenkalastus vaati henkilön kokoaikaista läsnäoloa, niin ei muunkaanlainen kalastus käynyt silloisilla kojeilla päinsä ilman hänen välitöntä ahertamistaan. Tästä oli taas seurauksena ajanhukka ja muiden askareiden laiminlyöminen. Yliinspehtori Anders Griesin ansioksi on luettava itseottavien koukkupyöydysten keksiminen, jolla riista vangittiin myös pyyntimiehen pois. H. J. Boström Anders Hellant Kaksisatavuotis muisto (Vaasa 1918),

Samalla tavalla saamelaisten perinteinen siimalla ja koukulla tapahtunut **viehekalastus (saameksi vuoggabivdu, oaggun)** perustuu Anders Hellantin 1700-luvulla opettamaan pyyntitapaan. Ennen Hellantin kehittämää viehekalastusta saamelaiset harjoittivat epäilemättä **onkimista (oaggun)**. Tästä on arkeologista näyttöä, joka perustuu Jiepmaluoktin kalliopiirroksiin.

Tuulastamisesta saamelaisten perinteisenä kalastustapana tietää kertoa Utsjoen kirkkoherra Jacob Fellman 1820-luvulta seuraavasti: ”Niemen takana loisti kaukana punanen valo, joka näytti taivaanrannalla liitelevältä soihdulta. Pian näkyi toinenkin soihtu ja kolmas ja neljäs. Tuolla tuulastaa Pietari Hellander, tuolla Antti Jauva, tuolla Olli Mikonpoika. Minusta tuntui mahdottomalta, että he näin kaukaa saattoivat tuntea ihmiset. ”Miksi emme tietäisi missä kukin kalastaa”, vastasivat he varsin ihmeissään. Sopimus ja nautinto säätävät täällä muutamia oikeuksia, ja ne ovat pyhempää kuin ne, joita maallinen valta säätää.” (Jaakko Fellman (1961), Poimintoja muistiinpanoista Lapissa)

Jo kielletyistä kalastustavoista, **poikkipato ja goldem**, kertoo Pentti Vuennon haastattelema Ola (Uula) Hagelin, koskien syntymäkotinsa lähellä olevaa Outakosken poikkipatoa ja goldemvetoa sen yläpuolella olevassa suvannossa. ”Myös poikkipadon yläpuolisessa suvannossa on Hagelinin mukaan ennen vanhaan goldemia vedetty, mutta vetomatka on ollut lyhyt. Tällaisesta goldemista on kerran riideltä käräjilläkin ja juuri ilmeisesti tästä padon yläpuolisen suvannon goldemista.” (Pentti E. Vuento (1981), Suurlohta Tenolta)

Saamelaisten perinteiseen pyyntikulttuuriin kuuluvalla kulkutuksella on historiallinen perustansa goldemissa (kullenuotta), jonka kieltämisen jälkeen **kulkutus ja nuottaus** korvasivat goldemin kiellosta aiheutuneet elannonmenetykset. Kiellosta (v. 1873) huolimatta goldemia on perimätiedon mukaan käytetty pyyntimuotona vielä toisen maailmansodan jälkeen saamelaisten palattua evakosta koteihinsa Nuvvuksen kylälle. Perimätiedon mukaan kylän asukkaat saivat yhdellä goldemvedolla 148 lohta Suoppasuvannon ja Sparasulnjargan väliltä. Nuottakuoppa (saameksi färpegohpi) sijaitsi Sparasulnjargassa ja saaliilla ruokittiin koko kyläkunta Aittijokea myöten.

Kosteverkosta poikkeavaa **suoraa verkkoa** on käytetty vasta toisen maailmansodan jälkeen nailonverkkojen yleistymisen myötä kosteen tapaisissa, virtauksilta vapaissa paikoissa, joita Tenojoessa on hiekkasärkkien ja kivien katveessa. Ennen nailonverkkojen yleistymistä käytössä ollut hamppuverkko ei ymmärrettävästi suorana verkkona toiminut. Suoraa verkkoa ei voida mukaan pitää saamelaisten perinteisenä pyyntimuotona.

On selvää, että saamelaisten perinteisinä kalastustapoina voidaan pitää vain sellaisia kalastustapoja, jotka voidaan perustella historiallisella asiakirjanäytöllä. Niinpä suoran verkon käyttämistä kiinteänä pyydyksenä muualla kuin kiinteistöön kuuluvaksi määritellyllä vesialueella tai kalavedessä ei voida perustella perinteisellä pyynnillä. Kun kiinteiden pyydysten, kuten padon ja siihen rinnastuvan kosteverkon, käyttämiseen soveltuvia kalavesiä ei enää vuoden 1888 jälkeen ole ollut vapaana, ja kun erityisiä etuuksia (erityisperusteisia kalastusoikeuksia) ei ole enää vuoden 1895 osittamisasetuksen säätämisen jälkeen voinut syntyä, niin suoran verkon käyttämistä koskevaa kalastusoikeutta ei voi olla enää millään vuoden 1895 jälkeen perustetulla kiinteistöllä.


Lopuksi

Kun ei ole kalastusoikeutta sinänsä vaan on kalastusoikeus, joka riippuu kiinteistön perustamisesta ja säädöksistä ja joka koskee tietynlaisten pyydysten käyttämistä, niin

Tenojoen kalastussopimuksen täytäntöönpanolausekkeessa tule selkeästi tuoda esille tämä kalastusoikeuden perustumisen ja käyttämisen yhteys.

Vesioikeudellisten kylien kiinteistöjen määräämisellä samaan lohkokuntaan kuuluviksi tiloiksi ei ole voitu laillisesti perustaa lohkokuntakiinteistöjä, sillä omistusoikeutta vesialueisiin ei ilman oikeustoimia voida siirtää kollektiiville.

Lohkokuntakiinteistöjen perustaminen viranomaispäätöksellä esim. Outakosken lohkokunta 11.9.1991 **rikkoo perustuslain 15 §:n määräystä ja se tulee todeta täytäntöönpanolausekkeessa.**

		KIINTEISTÖREKISTERIOTE 13.11.2012 890-403-876-4 OUTAKOSKEN LOHKOKUNTA	Sivu 1 (15)
Yhteinen vesialue		Rekisteröity 11.09.1991	
Kiinteistötunnus:	890-403-876-4	Kokonaispinta-ala (ha):	695,3
Kunta:	Utsjoki (890)		
Sijaintialue:	OUTAKOSKI (403)	Vesipinta-ala (ha):	695,3
Ryhmä:	VESIALUEET (876)	Arkistoviite:	1:117-
Nimi:	OUTAKOSKEN LOHKOKUNTA	Palstoja:	39
Osakaskunnan yhteyshenkilö:	Niittyvuopio Heikki Johannes, Inarjontie 1228a, 99950 KARIGASNIEMI		
Tieto perustuu osakaskunnan ilmoitukseen. Osoitetietoja ajantasaistetaan väestötietojärjestelmästä.			
Muodostumistiedot			
Kiinteistöoimitus tai viranomaispäätös: Rekisteröity: 11.09.1991			

Tenajokilaaksossa sijaitsevien, saamelaisten omistamien tilojen perustuslain vastaisen kiinteistöoikeudellisen kohtelun takia näyttää kuitenkin siltä, että on helpompi neuvotella ja muotoilla Oikeusministeriön tieteellisen Lapinmaan-maaoikeudet-tutkimuksen (2006), kiinteistöjen perustamiskirjojen sekä vesialueen käyttöä ja omistusta koskevien säädösten pohjalta kokonaan uusi Tenosopimus kuin yrittää korjata jo allekirjoitettua, saamelaisia epäoikeudenmukaisesti kohtelevaa ja laillisia oikeuksia loukkaavaa Tenosopimusta täytäntöönpanolausekkeella.

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ Liite 3
29.9.2016

VALTIONEUVOSTON LAUSUMAEHDOTUS

Valtioneuvoston pöytäkirjaan merkittäväksi seuraava valtioneuvoston lausuma:
Tenojoen vesistön kalastussopimuksen toimeenpanossa ryhdytään toimiin Tenojoen kaikuluotausseurannan toteuttamiseksi, pyritään varmistamaan matkailukalastuslupien hyvä saatavuus molemmista maista ja perustetaan vaikutusten seuranta varten seurantaryhmä, jossa on mukana mm. osakaskuntien ja Saamelaiskäräjien edustus.

Ei edes maa- ja metsätalousministeriön laatimassa lausumaehdotuksessa, Tenosopimuksen täytäntöön panemiseksi, saamelaisten maaoikeuksia ei millään muotoa varauduta otettavaksi huomioon, vaikka ne Oikeusministeriön tieteellisen Lapinmaan maaoikeudet-tutkimuksen (2006) mukaan ovat kiistattomia. Seurantaryhmän perustaminen, jossa on Saamelaiskäräjien edustus, ei täytä ILO:n alkuperäiskansasopimuksen nro 169 artiklan 14 määräystä saamelaisten perinteisten maa- ja vesioikeuksien tunnustamisesta, jota tuoreen uutisen mukaan **Euroopan neuvoston asiantuntijakomitea edellyttää vaatiessaan Suomelta selvyyttä saamelaisten perinteisiin maa- ja vesioikeuksiin.**

Euroopan neuvoston asiantuntijakomitean Suomen valtiota koskevasta kehotuksesta kertoi Yle Uutiset perjantaina 14.10.2016 seuraavasti:

...

Euroopan neuvoston asiantuntijakomitea haluaa myös selvyyttä saamelaisten perinteisiin maa- ja vesioikeuksiin ja kehottaa huolehtimaan ruotsin kielen elinkelpoisuudesta.

...

Suomi on jatkanut kansallisten vähemmistöjensä suojelua, mutta lisätyötäkin tarvitaan, sanoo Euroopan neuvoston neuvoa-antava komitea. Saamelaisten kulttuuriset oikeudet ovat parantuneet, ja romanilapsilla on aiempaa paremmat mahdollisuudet koulutukseen, vähemmistöjen asemaa arvioiva komitea kiittää.

Komitea kuitenkin vaatii tekemään korkealla valtiollisella tasolla päätöksiä saamelaisten identiteetille keskeisistä kysymyksistä, muun muassa maa- ja vesioikeuksista.

Komitea on huolissaan myös ruotsin kielen heikkenevästä asemasta. Suomen säilyttäminen elinkelpoisen kaksikielisenä maana vaatii sitä, että ruotsin kielen näkyvyys yhteiskunnassa varmistetaan, komitea sanoo.

On selvää, ettei vireillä olevaan, kansainväliseen vertailuun perustuvalla selvityksellä voida ratkaista Suomen alkuperäiskansan, saamelaisten maa- ja vesioikeuksia, jotka perustuvat tuomioistuimessa vahvistettuihin tilojen perustamiskirjoihin ja tieteellisellä tutkimuksella todistettuun perinteiseen asumiseen ja maanomistukseen.

Utsjoella 15.10.2016

Arvi Hagelin, eläkeläinen

Osoite: Tenontie 3882.99980 Utsjoki

Liitteet: Qvadniljokka nybyggen perustamiskirja 26.9.1860
Qvadniljokka nybyggen toimituskirjan vahvistaminen 6.3.1861
Qvadniljokka nybyggen haltijakiinne 31.12.1862

Tiedoksi: Valtioneuvoston jäsenet
Perustuslakivaliokunnan jäsenet
Maa- ja metsätalousvaliokunnan jäsenet

*af Doodes fiskeläge och af väster
föder af Kama elv; beviljades äbyggnaderna
och ägarne på följande sätt:*

Äbyggnad:

- 1: En bönings fluga med förtuga, 8 1/2 alnsläng,
4 1/4 alnars bred och 2 1/2 alnars hög under scäpna
och takverk tak, af godt timmer!
- 2: En ludigärdsbyggnad, bestående af bostads-
kök och fähus med rader emellan af timmer
under torftak, högt förfallen.
- 3: En ny stölpbod af timmer under scäpna
och takverk tak.
- 4: En gammal stölpbod af timmer under torft-
tak, förfallen.
- 5: Ett torkhus af timmer under torftak.

Äkerjord:

finnes tillräckligt för odling af rotfrukters an-
vid balfäden, men består liksom ängarne
endast af jundmylla. - Beständt mäd för
äker ansågs pyremännen sig ikke böra ut-
jätta, jävida något jades fluga i detta hårda
klimat ej kan trivas utan mätte lägen-
hetens beständ kufundjaktligen berättas
på bostadsflöjeln och fiske!

Ängar:

	Storlek	Afhäftar	
		1750 1800	1850 1900
1 ^o Herrgården, 330. famnslängd och 50. famnars bred, växer härdvall	3	17 1/2	20
2 ^o Ottajärvi träsk norra strand, föder om balfäden, 40. famnar 40 famnslängd och 5. famnars bred, växer blandslätt	"	1 1/2	2
3 ^o Farsijokka-äng, 6. verft norrom balfäden, 20. famnars längd och 30 fam- nar bred, växer härdvall	"	12 1/2	2
4 ^o Sparaspuolonjärva, 5. verft från bal- fäden, 70. famnars längd och 60 famnars bred, växer härdvall	"	22 1/2	3
Transport	4	27 1/2	27

	Transport	4.	27 $\frac{1}{2}$	19.	27.
5 $\frac{1}{2}$	Puurusijaloni, 2. verk syväst från balkaden, 30. famnas läng och 20. fam- nas bred, växer härdvall	"	4.	$\frac{1}{2}$.	1.
6 $\frac{1}{2}$	Tjerrujokkakaava, 3. verk syväst från balkaden, 110. famnas läng och 15. famnas bred, växer härdvall	"	11 $\frac{1}{2}$.	2.	3.
7 $\frac{1}{2}$	Luosjaguadrilewooddi rödjningsmark, 3 $\frac{1}{2}$ verk från balkaden, 70. famnas läng och 30. famnas bred, växer härdvall	"	14 $\frac{1}{2}$.	"	2.
	<u>Summa</u>	5.	24 $\frac{3}{4}$	21 $\frac{1}{2}$	33.
<u>Fiskevatten:</u>					
<p>Hjelassjö, Knuvlinjärqa, Pähtivaariuwooddi, Kal- makalder, Laspinjärqa, Hannujokkanjalmi och Paadusijaloni strandpatupälsen om väien under flodtiden, Paadusijaloni stult gemensamt med Suo- qisjalvi nybyggge.</p> <p>Stjassu, Luosjakjerdgi, Kiffajogganjalmi och Kalka- muskida sommarpatupälsen, samt Paijimushbidauuolli högfångst pålle gemen- samt med Suoqisjalvi nybyggge.</p> <p><u>Skulle be, om möjligt samt timmer och bränsle</u> Kog, anjags sig synemännewike böra jämfitt tillsyna laguheten, helst Herr Guvernören ofven länes genom höghördad utloflag af den 15. jult. lidne Mars, förande egore, och fiskevatten, och synande för kyrkoherdebalet här pålle, förord- nad sed Kogsegorne och bedesmarkerne, skola till- som hitintills förälfva gemensamma för hela församlingen pålänge och intill de s. befamma genom orderidlig egoaffadning, skattläggning och delning determineras.</p> <p><u>Byggnads, och Adling</u> <u>Förflag</u></p> <p>Att de i 14. punkten nite nävriga Reglementet för dem som bygga och bo i lappmarken, gifvet den 24. november 1779. bestämde lagas mus, anjags synemänner nu farvas.</p>					

- 1^{mo} En boningsbyggnad: i stället för den å lagens
huden befintliga boningsfluga pröfades böra,
med tillhjelp af den gamla flugans timmer,
uppföras en byggnad, bestående af fluga med
kammare bak, tillhöra af 20 alnar längd, 10
alnars bredd och tre en fjern del, 2 alnar höjd
och förtuga före, täckta med näfver och takved
samt förpedde med galk, smellandak, spisar
och bakugn, med tillhörande spjell, samt tre
fönster i väst och dörrar i östgång; Pröfa-
des kunna uppföras för _____ 100 rub.
- 2^o En ställebod: den å lagens huden befintliga
används för ändamålet tyentlig.
- 3^o Ladvagnsbyggnad: bestående af takhus och
foderlada med sidor emellan, hvilka sju-
nämnde ymnigt bör inredas till fäskök, som
här, hvarest renorjan utgör nästan hufvud-
fodret för boskapen, är högt behöfligt; denna
byggnad, hvaraf fäskuset bör för att inrym-
ma 10 kor, rymmäten deri inberäknares, och
2 draxor, byggas, 12 alnar längd, 10 al-
nar bredd och 2½ alnar höjd samt foderla-
dan och fäsköket tillammans, lika stora, alla
under näfver och takved, tak, ångsiga, kun-
na uppföras för _____ 180 rub.
- 4^o Ett fäskhus 6 alnar i quadrat och 1½ aln
höjd under näfver och förftak, ångsiga, kun-
na behövas, med _____ 20 rub.
- 5^o Stålmadsbod nybyggaren under skattefri-
het, ären uppföra för minst _____ 70 rub.
samt rödja, tockar och gödfu ångas för _____ 20 rub.
- Summa tillfver Rub. 400.

Skärdi afverlades sju mans ännu till följande ämnen
Stettarskande,

Som den nybyggaren enligt förestående förslag
under skattefrihetsären ålygande byggnad och
odling, skyldighet uppgår till 400 rubel tillfver

och han bö kunna verkställas fullt arbete för utomlands-
na 20. kuset panna onyrd cäligen, föreflås den besitt-
jande skattefrihetens till 20. år, och jäkunda, ad han
de siffra 5. ären möyades, erlägga halfskatt. Hwad åter
belräffar den lägentheden af att ande skatt, för fyne-
männen med afseende derä ad ångarne och fisker
med äro gåntha goda föreflås dejs beräkmande ef-
ter, ed cirkonbedelz mandal.

Säskunda avur fyndad and besunnid, antyggar:
Och och tid för afvau

På fyndemännens vägnar:

Arvi Hagelin

D. Nr. 1.
1862.

Årsk den 22. Maj 1862

Utdrag från protokollet
vid lagtima härads
Ting med Utjöki lapp-
markes tingslag å ting-
staden vid kyrkan,
Den 6. te Mars, 1861. —

s. 44.

Sedan Kirana Länsmannen
Tenofar Nordling, Den 26
förvitene September, med
biträde af gode män för-
rättat, följdenligt behär-
rig föreskrift, provisionel
utfyring af få benämnde
Lvaadnilyokka nybygge
i Outakoski by, inlemma-
de Nordling, som härvid
tillstådeskommitt, bevarade
förrättning, skriftligen-
författad till härads Rätts-
tens åtgärd och utlåtande,
hvarå föreskriften lästes,
dervid antecknades, att lå-
genheten egde häfda fem
silv afift.

Enman Nordling. —

tunnelland 24 $\frac{1}{2}$ dels kappeland
ängsmark med afkastning
tillkopra af femtio fyra-
och ett halft lass, fårskild
uppgifne fisker, jemte
mullbete, mästigt och skog
i samfällighet med för-
samlingen; att byggnads
och odlings förslag för-
lägenheten sig stutade å
fyra hundra rubel silfver;
jamt att fyremännen
jemväl afgifvit yttrande
om mantalet och frihets
år å lägenheten, afvensom
arvodes räkning å fju ru-
bel 2 $\frac{1}{2}$ koppek silfver för
uttyningen.

Klander emot berörda
förrättning afhördes här-
vid icke, inman förads
Rätten vidtog detta

Betänkande:

Jemte det upptagande och

bebyggande af ofvannbefterif-
na Swadniljaska bolftad
i Outakoske by, enligt om-
färdmålade utgymning, till-
styrkes, tillika med tjue-
gu års helfrietet från skatt
omedelbart får äboen, an-
fer Häradets Rätten lägen-
heten derefter icke heller
för mera böra gta och
skatta, än ett sextande
dels mantal: egande här-
vid anmärkning emot
beräknade fyre arvadt
icke rum, samt Länsman-
nen Nordling att, i affe-
re å vidare författnings-
enligt tillgårande i ären-
det, undfå del af detta pro-
tokoll. - Afsagdt. - Ort och
tid som ofvan.
På Häradets Rättens vägnar
Eft. Mylender;



N^o 1450.

405.

Guvernörens öfver Uleåborgs län utslag, i anledning af
fifftio *Andersson* *Palm Andersson* *Andersson*
alt *Anders Andersson* *Andersson* *Andersson* *Andersson*
der förmedla *förmedla* *förmedla*
gjorda ansökning om stadfastelse och immission uti *Quadmitjocka*
förmedla Nybygge i *Outakoski* by, *Utsjöja*
hå socken och *Åggviken* härad,

S. D.

Ltt. 2 N^o 1
1869.

Gifvet å Landskontoret i Uleåborg, den *4* *Decembar* 1869.

Handlingarne i målet utvisa, att sedan *Anders Andersson* *Andersson*
Andersson efter erhållit förordnande utsynat egor för ett blifvande
nybygge, samt det deröfver upprättade Instrumentet sedermera vid Härads rätten undergått
granskning ha *fifftio* *Andersson* *Palm Andersson* *Andersson* *Andersson*
Andersson anmält sig att få upptaga nybygget, samt i sådant afseende ingifvit icke allenast
nedannämnde åbos borgen utan ock *Anders Andersson* *Andersson* *Andersson*
Andersson förda protocoll, samt ett sålydande
syne instrument

Litt: *Outakoski*

Och har såväl läne landtmätaren som kronofogden dem affordrade utlåtanden afgifvit, allt
på sätt af den härstädes förvarade akten närmare inhemtas kan.

Detta mål har *få* till pröfning förehaft,
och som emot sökan *Andersson* ifrågavarande ansökning icke något klander föresports,
samt sökan *Andersson* för åboe skyldigheternas fullgörande ställt behörigen verificerad
borgen, ingången den *27* *Oktober* 1860 af *fifftio* *Andersson* *Palm Andersson* *Andersson* *Andersson*
Andersson

alltså och då såväl härads rätten som läne landtmätaren, föreslagit *få* års frihet
för nybyggets iståndsättande, pröfvar *få*
skäligen till sökan *Andersson* begäran bifalla, till följd hvaraf ifrågavarande nybygges
lägenhet varder under namn af *Quadmitjocka* i *Outakoski* by
Utsjöja socken och *Åggviken* härad, härigenom
stadfastad till anläggning med derå fastställt *ett halft* *12* *del*
provisionellt mantal hvartill nybygget kommer att i jordeboken antecknas, likväl med förbe-
håll af framdeles skeende reglering af egorne enligt kejsrerliga brevet af den 3 December
1858, i händelse sådant anses nödigt, samt att någon annans tilläfvants egande bättre
rätt härigenom icke förnärmas; och kommer sökan *Andersson* såsnart detta utslag vunnit
laga kraft, med immissions bref försees, i hvilket afseende sökan *Andersson* *Andersson*
laga tid fullfölja.

Till upparbetande och iståndsättande af detta nybygge anslås med stöd af Hans
kejsrerliga Majestäts nådiga förordning af den 15 Maji 1848, och i öfverensstämmelse med
hvad Härads rätten och läne landtmätaren tillstyrkt *få* års frihet från utgörandet
af alla utskylder och onera af hvad namn och beskaffenhet de vara må, dock att halfva

af.

grund räntan och personella utskylderna erlägges för de *seu* sista åren, efter hvilka förlopp skatt och ränta ifrån och med 1883. års början utgöres
emot dessa förmoners åtnjutande åligger det *åboende* att å nybyggets upp-
betande och istandsättande hvarmed inom två år skall påbörjas och dermed oafbrutet fort-
sättas, använda all möjlig flit och drift, så att detsamma vid frihettidens utgång befinnes i
sådant skick, att utskylder och onera derifrån kunna oafkortadt utgöras, öfver fullgörandet
hvaraf, kronofogden och länsmannen i orten böra nogran vård och tillsyn hålla, samt om
försummelse förmärkes, derom hit inberätta. Åliggande det jemväl sökan *deras* att
till kronofogden i orten lemna styrkt afekrift af detta utslag i afscende å nybyggets anteck-
nande i jordeboken.

Den med detta Utslag missnöjde eger att deri uti underdånighet söka ändring
hos Hans kejsrerliga Majestät medelst skriftliga besvär, hvilka jemte alla deri åberopade
handlingar skola inom *Åttio* (120) dagar efter delfäendet häraf inlemnas till
Registrators kontoret i Ekonomie departementet af kejsrerliga Senaten för finland, derest
talan i saken bevaras vill. Ort och tid förutskrefna.

J. A.